

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

B ř e z e n 1 9 6 6

Roč.III. - čís.3

František B r z o ň

Hodiny odbíjejí, maršálku, můžete spát,
tu bitvu prohraje každý . . .
J.Seifert

Oči činžáků plakají světla pětadvacítek
Tobě je dvacet dva
a pláčeš dvojnásob
pro řeku v oparu
pro modré touhy
pro ptáka v oblaku
pro šepot dlouhý
vtisknutý do polibků

Stojíš tam sama
a pláčeš Všechno je pryč
ta řeka v oparu
Ta touha modrá
zelen i žlut

V chudoučkém těsu
chvěje se naděje
ještě sní ještě zní buď

Sazi máš na bílém prsu
smuteční sazi
Černý den impotent
na sních se usmívá
Vyhrál jsem bitvu...

Mrazí . . .

Ze sbírky "Mim počítá dějství".

Nad výsledky ankety Zpravodaje ŠS 1965.

V prosinci minulého roku jsme vyhlásili čtenářskou anketu, ve které jste nám do konce ledna 1966 měli napsat, jak jste byli se Zpravodajem spokojeni v roce 1965 a co byste navrhovali pro jeho zlepšení. Čekali jsme hodně příspěvků, protože jste nám během roku hodně psali.

Anketa nás však zklamala. Nebudeme ani uvádět, kolik čtenářů nám napsalo, je to skutečně mizivé procento z těch 700 odběratelů. A to ještě byla převážně jen slova chvály na několika řádcích a přání dalších úspěchů; ujištění, že se Zpravodaj líbí atp. Pouze čtyři (!) čtenáři se hlouběji zamysleli nad uplynulým ročníkem a napsali nám i vážné kritické připomínky a zhodnocení celého ročníku, jakož i náměty pro příští čísla.

Z obsahu Zpravodaje se Vám nejvíce líbila obě tématická čísla: květnové k 20.výročí osvobození a srpnové k 80.výročí narození Václava Špály. Proto budeme i nadále ve vydávání tématických čísel pokračovat a vydáme alespoň jedno ročně (letos to bude číslo k 300.výročí založení zámku Humprechtu).

Z jednotlivých článků jste pokládali za nejlepší studii M.Vlacha o obnově ochotnického divadla v Sobotce r.1857, vzpomínkový článek Přemysla Dolenského o jeho závodění, vzpomínku V.Frýby na L.Lažana, vyprávění R.Válfa o návštěvě Finska, úvodník V.Hejna "Sobotka bez rodáků", článek "Sportovní výkon" a další. Zajímají Vás i zprávy o současných událostech v Sobotce, chtěli byste však pravidelnější informace o práci závodů i JZD. Jiným se zase líbí hlavně články se šrámkovskou tematikou. Ocenujete správně i velký význam bibliografických záznamů nových knih a článků, ale doporučujete přísnější výběr a zaznamenávání jen důležitějších titulů.

Všechny Vaše připomínky důkladně zvážíme a využijeme. Všem věrným čtenářům, kteří nám napsali, také touto cestou srdečně děkujeme a litujeme, že nemůžeme napsat každému odpověď. A jinak věříme, že i ostatní čtenáři nám častěji napíší své připomínky a návrhy. Že máte Zpravodaj rádi, to dokazují Vaše finanční příspěvky, které jste zaslali skoro všichni. A tak se těšíme i na Vaše dopisy.

Redakce ZŠS

V ý r o č n í s c h ů z e J Z D .

25.února 1966 zavládla dopoledne v sále Syrovandy v Sobotce skutečně slavnostní nálada. Průčelí bylo vyzdobeno obrazy, čestnými uznáními a heslem "Úkoly 4.5LP čestně splníme!" Konala se zde letošní výroční schůze JZD Nástup Stančkova Lhota se sídlem v Sobotce. Všude na stolech květiny a na tvářích 190 přítomných družstevníků a 40 hostů (zástupců okresní zemědělské výrobní správy, MV KSČ, MNV a okolních JZD) zářily úsměvy. Učtovaly se výsledky práce za rok 1965...

O radostný úvod se postaral soubor místní ZŠS svým živým vystoupením se zpěvem národních písní. I několik moderních písní a melodií s doprovodem kytary mělo značný ohlas.

Ve zprávě ekonoma družstva s.Luštěckého se objevila čísla o výrobě i nákladech na ni. Celkový výsledek přes všechny těžkosti a rozmarný počasí v lonském roce byl dobrý a pracovní jednotka dosáhla opět výše 20 Kčs. Ze zkušeností roku 1965 vycházel i celoroční výrobní a finanční plán na letošní rok s návrhem na zavedení pevné odměny.

V diskusi se objevily připomínky ke zlepšení organizace práce např. v chovu mladého dobytka, který v lonském roce zaostával vzhledem k péči o vyšší doживost. Kritizovala se i kvalita některých strojů, nedostatek náhradních dílů pro traktory, nedostatky při generálních opravách strojů apod.

Unesení výroční členské schůze je zaměřeno na využívání rezerv a zajištění čestného splnění všech úkolů.

Po skončení oficiální části schůze se rozproudila volná zábava s hudbou a tancem, spojená s modní přehlídkou družstva VKUS.

Do další práce přejeme našemu JZD mnoho úspěchů a věříme, že nám o nich také napíší.

OM

X. Š R Á M K O V A S O B O T K A

se koná ve dnech 3.- 10.července 1966 pro studenty, recitátory, učitele a vychovatele, pro milovníky umění a Českého ráje, pro občany ze Sobotky a okolí a všechny přátele našeho kraje. Heslo X.Šrámkovy Sobotky je:

A p ř e c e k l a s i k o v é !

Předběžný program:

3.VII.: Zahájení - národní umělkyně Jarmila Glazarová

Dopolední semináře:

4.VII.: Klasikové a tradice v naší literatuře - univ.prof.dr.Felix Vodička

5.VII.: Jak přednášet klasiky - prof.Zdenka Denksteinová

6.VII.: Zapomenuté tradice českého divadla - univ.prof.dr.Jan Kopecký

8.VII.: Klasikové v hudbě a jak je poslouchat - univ.prof.dr.Josef Plavec

9.VII.: Klasické a moderní umění - dr.František Dvořák

10.VII.: Závěr - univ.prof.dr.Mirko Novák

Večerní a jiné pořady:

3.VII.: Poetické odpoledne na soboteckých prostranstvích - účinkují recitační soubory z Prahy a Východočeského kraje. Večer film Stříbrný vítr a nový film o Českém ráji.

4.VII.: Literární pásmo z díla Jana Nerudy - Památník národního písemnictví Praha.

5.VII.: Setkání s Václavem Šolcem - Recitační studio Šrámkova domu

6.VII.: Večer vítězů literární soutěže Šrámkova Sobotka

7.VII.: Komorní divadelní večer - soubor Míly Kočové Maringotka

8.VII.: Humprechtské nocturno (k 300.výročí založení zámku) - režie Jiří Hraše

9.VII.: Koncert z díla L.Janáčka a B.Martinů "Utkáno z pramenů" - Státní vojenský soubor písní a tanců

Denně odpoledne vycházky a výlety po Českém ráji a po bojištích z roku 1866.

6.VII.: Celodenní výlet za K.J.Erbenem a za barokem - vede V.Kamelský

Výstavy:

Neznámé kresby a akvarely ze sbírek Národní galerie (sál OÚNZ)

Betlémy Českého ráje a jiná lidová figurální tvorba (Šolcův statek)

Přednáškový cyklus o Sobotecku, který připravila Osvětová beseda v Sobotce, má za sebou první dva úspěšné večery. 10.února hovořil Zoltán Drenko z jičínského musea o pravěku našeho kraje, o čtrnáct dní později Karol Bílek o nejstarších dějinách Sobotecka. Překvapila velmi dobrou účast soboteckých občanů (na první přednášce 50, na druhé 130 lidí) i živá diskuse a zájem o vystavené dokumenty.

Další přednášky se konají 10.III.(Dr.Vl.Řuda o Sobotecku v XVI.století) a 17.III.(prof.St.Balcar na téma 300 let Humprechta).

V Ý Z V A V Š E M O B Č A N Ů M !

V letošním roce oslavíme 300 let trvání zámku Humprechta. Bude se konat jubilejní X. Šrámkova Sobotka. Očekáváme zvýšený turistický ruch, zvláště návštěvy ze zahraničí.

Byli bychom opravdu rádi, kdyby naše město přivítalo všechny hosty co nejhezčí a nejupravenější. V posledních letech bylo pro zkrášlení města hodně vykonáno. Zlepšila se mnohá prostranství, komunikace, zákoutí, vznikly nové parkové plochy. Nyní jde o to, aby se odstranily další skládky, rumišťe a polorozpadlé kůlny, ploty a podobné stavby v Sobotce i okolních obcích. Upravené plochy musíme udržovat v čistotě, aby všude nebyly kupy odpadků, papíry, cigaretové krabičky a obaly z cukrovinek. Bude úkolem nás všech od pionýrů až po důchodce, abychom na pořádek dbali a nedostatky pranýřovali.

V březnu a dubnu se provádí jarní úklid. Nezapomeňte na drobné opravy svých domků, na natření plotů, na úpravu zahrádky. Vždyť všichni máme zájem na tom, aby naše město bylo stále co nejkrásnější!

My si jen vymýšlíme,
my se jen přeme,
t y d á v á š ž i v o t . . .

Tyto verše Viléma Závady byly mottem letošního soboteckého večera k MDŽ. Konal se v sobotu 5. března 1966 v sále spořitelny jako přehlídka střediskového kola STMP a zahájil ho předseda MNV František Hejn.

Klavírní skladby, vítězný houslista okresního kola STMP, vítězný projev Jaroslava Chrpy ze soutěže mladých řečníků, vybrané recitace solistů a dvou souborů, vedených Evou Seemannovou, půvabné gratulační vystoupení nejmenších z Recitačního studia Šrámkova domu, vytvořily pěkný večer. Velmi dobrá úroveň všech čísel programu i nápaditá režie potěšily pozorné obecenstvo, v němž vedle žen jsme viděli i dost mužů. Třebaže stovka vděčných posluchačů dovede v sále spořitelny vytvořit atmosféru, v níž se účinkujícím dobře vystupuje, měli by pořadatelé přemýšlet o vhodnějších formách propagace podobných podniků. Dosavadní jsou zřejmě málo účinné. A také klavír ve spořitelně by opravdu již měl jít do výslužby.

M.H.

Ze života soboteckých požárníků.

Na výroční schůzi 4. prosince 1965 si naši požárníci zvolili nový výbor, v jehož čele je Václav Jirků (předseda) a Josef Samšínák (velitel). Velitelem okrsku (Sobotka, Osek, Kdanice, St. Lhota, Cálovice, Stéblovce, Lavice a Spyšová) je František Staška.

Pro zvýšení pohotovosti požární techniky bylo ve zbrojnici instalováno ústřední topení, které umožní i v zimě okamžitý výjezd všech vozidel. Při úpravě zbrojnice před instalací topení odpracovali požárníci 180 brigádnických hodin.

F.S.

1866

Výtah z kroniky Jana Rulce, narozeného roku 1856 v Sobotce.

Já Jan Rulc eště se musím zmínit vo pruský válce roku 1866. Dne 27. a 28.června byl útěk mnoha lidu ze Sobotky. Utíkali do lesů za Trní a do Skuřiny a kam kdo moh. Mluvílo se, že Prušáci na co padnou všecko vemou, že berou mladý mužský a zařadujou je do vojska, že berou i mladý ženský. U nás sloužila Barbora Baláková, ta vzala jednu krávu červinku a bochník chleba a taky s ní utíkala do Skuřiny. Druhá kráva měla 28.tele, tak musela vostat doma a my sme vostali doma - otec František Rulc, matka Alžběta Rulcová, já, Anna, Václav a František, tomu byl jeden rok.

28.června odpoledna sme strachy poslouchali střelbu od Požodí, tam byla srážka. Děla duněla, to bylo dobře slyšet a večír přijela naše atalerie. Obsadili Bořenova až k Černý louži k Zajakurům, ale ráno 29. na svatýho Petra a Pavla, dyž se rozednívalo asi ve dvě hodiny, všechno vojsko, jak atalerie tak pěší, ustupovalo k Ohařicům, k Prachovu a k Vostružnu. Jak říkali, že jich bylo 4 regimenty infanterie a 3 patříje kanonýrů. Asi osmou hodinu od Kostí ustupovalo poslední rakouský vojsko, asi dva bataliony myslivců, kerý čekaly a přivítaly odpoledne asi po třetí hodině Prušáci u Samšiny. Tady vostalo asi dvě škadrony husarů za obecníma stodolama na východní straně v poli, co má pachtovaný teď stavitel Hortlík a Matěj Urlich. Bylo jich asi od tří do čtyř set. Ty čekaly do 11 hodin dopoledne, potom odjely k Jičínu. To bylo poslední rakouský vojsko.

29.června. Ten den případ na pátek. Ráno sem měl jít do kostela a mně skřípaly boty, tak jsem šel bos, ale bylo nás jich tam víc, kerý byli bosí. V kostele bylo jen trochu dětí a pár dědečků a babiček. Děkan Palánek sloužil mši a pan učitel Matěj Barcal v první muský lavici seděl a začal spívat "Spomen, o Královno milá, že nebylo slýcháno, že bys koho opustila, když jest k tobě voláno". V tom se strh takový vzlykot a pláč, že chvíli ten zpěv nebylo slyšet a dyž sme šli s kostela, tak poslední naše husaři ujížděli ke Lhotce.

A odpoledne ve tři čtvrtě na dvě, dyž zvonili do kostela na požehnáání, tak sem přijeli první nepřátelé, červení husaři. Ti měli červený čáky na způsob klobouku - starejch cylindrů-vysoký, jenže u nich nebyla střecha, ale měli na nich červený pentle na způsob mašle. Byli celí červení a koně měli taky takovou barvu. Bylo jich dvanáct. To byla první nepřátelská patrola. Dyž jeli, tak měl každý šavli v hubě v zubech a pistuli v ruce. Ti jezdili městem kříž na kříž a dyž prohlédali město, tak jezdili pode Lhotkou po polích. Ten rok byly veliký žita. A pak odjeli za Lhotku, hledali naše rakouský vojsko a ti je, jak vpředu uvedeno, přivítali u Samšiny.

Asi ve dvě a půl hodiny začalo maširovat po silnici ke Lhotce pruský vojsko. Nejdřív malý odily pěšáků a ti byli celí černě ustrojení, na hlavách měli špičatý čepice (čáky), tak zvaný piklhaubny. Asi za čtvrt hodiny maširovali již plnou silnicí, po jedné straně pěšáci a po druhé hulání a kanonýři. V pět hodin už bylo slyšet rány s kanonu od Jičína. Tam už byla veliká řež, za Ohařicema vpravo v lese na Prušáci čekal jeden batalion myslivců a na prachovských lesích druhéj a ty dva prapory našich českých hrdinů celou pruskou armádu obrátily naspátek, dvakrát po sobě, a dyž jim nepřišla pomoc, tak potřetí musely ustupovat k Jičínu. U Vostružna dva regimenty Italů lágrovalo a ty už byly dávno pryč, dyž tam ustoupili myslivci. Na prachovských skalách se naši bránili a

nebylo jim to nic platný. Dyž turnovskou silnicí šla druhá pruská armáda, před kerou museli ustoupnout naši udatní myslivci od Jinolice ke Kbelnici, tak muselo naše vojsko ustupovat po velkých strátách přes Jičín ke Kralovému Hradci. Dyž ustupovali, silnice jim nepostačovala, tak se jich mnoho utopilo v jičínském rybníku.

Ten den na svatého Petra a Pavla 29.června, dyž bylo po devátý hodině večír, tak přišli Prusáci od Jičina naspátek do lágru pod Stankovu Lhotku a byli tu do rána. Kde co mohli, ukradli, lámali ploty a stromy, kradli dříví, aby měli čím topit. Můj otec František Rulc, že uměl německy, tak se s nima smluvil a říkal, jaký to byli nepřátelé, že se s nima dalo lepší jednat nežli s našima Taliánama. Nato 30.června ani rána nedočkali, ani mináž nedovařili a museli postupovat k Jičínu a dyž Prusáci odešli, tak lidi šli do toho prázdného lágru a odnášeli, co tam zbylo: dříví sbírali, kusy masa, různé hadry a špinavý prádlo.

Nejsmutnější den byl pro nás diváci 30.června odpoledne a 1.červenec, dyž začali přivážet raněný Prusáci a Rakušany, přátele a nepřátele, na jednom voze přítel s nepřitelem. Oba nařikali na bolesti, někerej byl bledej jako stěna, někerej už umíral a někerej už byl mrtvej a krev kapala z vozů.

Narychlo byly zřízeny nemocnice ve vobecních stodolách, za kostelem ve škole, co je nyní chorobinec a nebo útulek lenochů, potom v nový hospodě na rohu v Humprechtství ulici, co je Občanská beseda a v různých domech, kde kdo měl plac.

Co jich padlo poranění 10 Prusů a 46 našich, to nám připomíná pomník na řbitově v Sobotce. Za Kostí stratili naši mrtvých a raněných 5 důstojníků a 72 mužů, všichni to byli myslivci od 26.praporu. Prusáci stratili jednoho důstojníka a 13 mužů. Na památku mají pomník za Kostí v lese.

Eště nebyl jeden nepřítel pryč, už tu byl druhý nepřítel, totiž epidemická nemoc cholera. V polou srpnu asi na 14 dní před naším posvěcením to začalo. Ten rok 1866 se vystavěla na řbitově kálna, tak zvaná márnice, a když někdo zemřel, ať to bylo v noci nebo ve dne, tak ho hned odnesli na řbitov. Tenkrát pohřební vůz nebyl. Z předních občanů zemřeli Václav Pluhař, Hauzler a Martínek. Po tři dny se zvonily hrany a umíráčkem, potom bylo zvonění zakázáno, že lidi, dyž to slyší, umírají ze strachu.

Začátkem září se mluvilo, že je po válce. Potom se začali Prusáci trousit domů do Pruska a říkalo se, že jich nejde ani třetí díl. Zato byli vyposení jako husy po žních.

Dále se musím zmínit o jenerálu Glam Galasovi, kerej měl volení nad rakouským vojskem. Na sv.Petra a Pavla 29.června 1866 ráno po osmé hodině ho vyvedli z Pošty z čísla 215, kde byl ubytovanej, na náměstí, kde měl uchystaného koně, a von byl v tak nepřičetném stavu anebo epilej, že z jedny strany ho na koně vysadili a s druhý strany spad. Říkali, že ho museli přivázat, že už ustupovalo poslední rakouský vojsko, báli se, aby ho nezajali Prusáci. A von, dyž se spatoval, tak křičel: "rykcuk, rykcuk!" a ujížděl se štábem až za Jičín. Tak vypadal velitel rakouský západní armády.

Přepsal Jan Rulc, Nejde.

Přepsáno podle dnešních zvyklostí.

Sakařův záznam o válce v roce šestašedesátém.

V letech 1820 -1866 působil na sobotecké škole - tenkrát ještě za kostelem - "dobrý pedagog a vlastenec vzorný" František Kendík /1795 - 1874/. Když šel po 54 letech blahodárného působení na škole a káru tento "dědeček kantorů" - jak se mu v Sobotce familierně říkalo - r.1866 do výslužby, zaujal jeho místo Ant.Vojtěch Sakař /1835-1920/. Přišel do Sobotky o prázdninách r.1866. Do školní Pamětnice o tom poznamenal:

"Vypsané místo učitelské (rozuměj: po Frant. Kendíkovi/ obdržel Antonín Sakař, tehdejší učitel na 4. třídě ve Vysokém Mýtě. Nelze popsat, jaké city ovládaly tohoto učitele, když uzřel starou schátralou budovu na starém hřbitově, uprostřed hrobů, a bídný svůj byt. Zajisté nesta raněných v něm ubytováno, domyslí si každý.

Byl to byt nedůstojný pro učitele. Podlaha kolem zdí shrnilá, myší plná, chodby vyšlapané, budova sama otlučená, spíše vězení, nežli školka se podobala. Když se v ohledu tom obrátil učitel Ant. Sakař na tehdejší výbor, bylo mu písemně sděleno: že jest si školní výbor vědom úplně svých povinností a - neudělal ničeho. Až v příštím roce na usilovnou žádost jmenovaného provedena oprava: dána nová podlaha a nová vnitřní okna, vydlážděna chodba a kuchyně a vystaven dřevník.

Starý správce školy František Kendík nemohl mi jediného soupisu svému nástupci odevzdati, všechny soupisy prý vojíni a sloužící roztrhali, jimi dýmky a cigarety zapalovali, ba jimi i zatápěli. Novému správci nezbylo jiného, než soupis pochůzkou dům od domu opatřit. Pochůzka ta stala se i jemu prospěšnou, ježto si zapsal všechny dítky v rodině a seznal i jich domácnost."

Jak výstižný je tento záznam soboteckého kantora před sto lety o škodách, jež způsobila ve škole válka v "šestašedesátém". -fb-

N e r o z u m ě l i s i . . .

Každoročně ve výročí bojovné srážky oddílu rakouské pěchoty s postupujícím pruským vojskem v kosteckých lesích roku 1866 se konávala pod hradem Kostí vzpomínková slavnost u hrobů padlých na křižovatce v lese a končovala přehlídkou veteránských spolků na nádvoří hradu.

Vojenské úřady (ještě za Rakousko-Uherska) pravidelně vysílaly na tuto slavnost vyššího důstojníka. Jednou byl dokonce na tuto slavnost ohlášen příjezd velitele divize, arcivévody, člena panovnického rodu.

Tenkrát nastaly ve veteránských spolcích větší přípravy než kdy jindy. Sobotecký spolek si vypůjčil více uniforem od vzdálenějších spolků a pod slibem pohoštění získal do svých řad i některé nevojáky ze Sobotecka, protože veteránů samotných bylo na tak slavnou přehlídku málo. Naučili je vojenskému kroku a zvykali je na německé povely, aby získali pochvalu vzácného hosta.

Na závěr slavnosti provedl arcivévoda přehlídku veteránů (mezi nimiž byli i tito převlečení civilové), kteří stáli - pokud možno v pozoru - v sevřených řadách. Na některého se usmál, některému dokonce stiskl ruku. Na konci řady ho zaujal jeden veterán. Oslovil ho lánanou češtinou: "Kde ste sloužil?"

- "V Rakově u Holanů!" - pohotově odpověděl převlečený civilista.

Arcivévoda se domníval, že říká v Krakově u hulánů, stiskl ulekanému veteránu ruku se slovy: "Já taky, já taky, Kamerad!" a odešel.

Velitelům spadl kámen ze srdce, když přehlídka skončila. Večer byla v soboteckých hospodách hostina a také plno smíchu.

Podle vzpomínek Václava Najmana z Obrub. V.Š.

Tři Smržové o jednom jmenovateli

Srovnávací glosa ke Dni učitelů.

1. Jan Václav Smrž : Narodil se 14.května 1835 v Dolním Lochově u Jičína. Studoval na hlavní škole a reálce v Jičíně a Mladé Boleslavi (1848 - 1850), na učitelském ústavu v Hradci Králové ve školním roce 1852/53, roku 1853 vystoupil z přípravky na techniku pro nedostatek hmotných prostředků. Stal se podučitelem v Ořechu, r.1854 v Úněticích, r.1856 v Jílovém, r.1857 učitelem v Bělé pod Bezdězem, kde působil do r.1868. V letech 1868 - 1872 učil v Sobotce za ředitele Ant.Sakaře, roku 1873 se stal řídícím učitelem v Dolním Bousově. Zemřel 16.března 1921 - před 45 lety - ve věku 86 let v Jičíně, kde je také pochován.

Jako funkcionář učitelské jednoty Budeč na Sobotecku promluvil 10.dubna 1881 při odhalení pamětní Balcarovy desky na soboteckém hřbitově. Byl též literárně činný. Přispíval do časopisů Škola a život, Školník a Posel z Budče. "K užitku svých žáků" napsal a vlastním nákladem vydal řadu drobných příruček, z nichž jmenujeme alespon: "Věneček z písní školních" - sestavil jako podučitel, 28 písní na 15 stranách, vydáno v Praze 1856. Sobotecké čtenáře bude zajímat "Zeměpis Čech s místopisem okolí a města Sobotky" - vydán r.1872 vlastním nákladem, 32 stran, tiskl Josef Zvíkl v Mladé Boleslavi.

Do společného jmenovatele: působení na Sobotecku (Sobotka, Dolní Bousov), organizační pracovník učitelský, spisovatel pro mládež.

2. prof.Karel Smrž : Narodil se 21.června 1870 v Sobotce. Studoval v letech 1881 - 1885 na gymnasiu v Jičíně, tamtéž na pedagogiu - maturoval s vyznamenáním r.1889. Téhož roku byl ustanoven na trojtřídní obecné škole v Budčevsi, kde působil 2 roky, pak rok dočasný podučitel v Úbislavicích, od 1.září 1892 působil v Sobotce. Roku 1895 složil v Jičíně zkoušku z II.odboru pro měšťanské školy, od 1.září 1897 byl ustanoven def.učitelem II.odboru na měšťanské škole chlapecké v Libáni. Od roku 1900 stal se profesorem (cvičným učitelem) v Hradci Králové, pak působil v téže funkci v Jičíně (1904 - 1909). Roku 1909 se stal profesorem státního ženského učitelského ústavu v Praze, kde působil až do své smrti. Zemřel ve věku 61 let 17.ledna 1931 v Praze, kde byl též zpopelněn.

~~Daxspan~~ Napsal: Elementární methodiku pro ústavy učitelské.

Do společného jmenovatele: syn předešlého, sobotecký rodák, působení v Sobotce, pedagogický spisovatel - elementarista.

3. ing.Karel Smrž : Narodil se v Sobotce 19.dubna 1897. Vynikající odborník v oboru dějin filmu, docent filmové fakulty AMU v Praze, umělec širokého vědeckého rozhledu a pokrokový vychovatel nové generace filmových umělců. Autor nejvýznamnějšího průkopnického díla Dějiny filmu, jež vyšly před 33 lety. Rodné Sobotce patřil zvláště jako IngC, kdy hrával se studenty velmi rád ochotnické divadlo v letech 1919 - 1921 v hrách Poupě (Svoboda), Medvěd Kmluvčím (Krylov), Paní mincmistrová a V panském čeledníku (Stroupežnický), Světapán v županu (Bozděch), Posel (Dyk) a r.1921 Skalníka ve Sránkové Létě. Jako dramatik měl na sobotecké scéně i premiéru své hry Dissonance, v níž se kryl autor a zároveň aktér pseudonymem K.Vegy. Zemřel 20.září 1953 v Praze ve věku 56 let.

Do společného jmenovatele: syn předešlého, sobotecký rodák, vysokoškolský pedagog, sobotecký ochotník a dramatik.

Shrnutí do společného jmenovatele: tři Smržové, tři spisovatelé a pedagogičtí pracovníci od obecné až po vysokou, všichni lnoucí k Sobotce jako působišti nebo rodnému koutu.

V.Frýba

V Sobotce a okolí je hodně starých uměleckých památek, které všechny mají historickou - a některé i vysokou uměleckou hodnotu. V tomto článku si povšimneme alespon některých prací sochařských a kamenických.

Nejstarší kamenickou prací jsou zřejmě dva kříže, jejichž vznik klade lidové podání až do doby Cyrila a Metoděje. Prvý je při silnici proti vchodu na markvartický hřbitov, druhý při polní cestě z Dráštěk do Samšiny. Nejsou to památky cyrilometodějské, ale přesto je jejich stáří značné. Jde o původní mezníky označující církevní majetek (viz Knihu o Kostí - vysvětlivka k Hötzlově mapě z r.1750 - příloha 51) a zasluhují ochrany.

Z barokní doby z 18.století je na Sobotecku více cenných soch různého provedení a různé umělecké hodnoty. Pořizování a umísťování soch se dělo zpravidla jako upomínka na určitou, někdy tragickou událost.

Na soboteckém náměstí je krásné sousoší, dílo Martina Jelínka z poloviny 18.století. Vedle centrální sochy Panny Marie jsou sochy čtyř zemských patronů, Václava, Vojtěcha, Prokopa a Jana Nepomuckého a na podstavci čtyři reliéfy (Maří Magdalena, František Xaverský a další). Zajímavá je socha sv.Vojtěcha, ochránce plavců - drží v ruce velké veslo. Později z nepochopení byl do vesla zapuštěn vrchol biskupské berly ke zdůraznění biskupské hodnosti Vojtěchovy.

Je zajímavé, že vedle soch zemských patronů, kde převládají sochy Jana Nepomuckého, byly pořizovány a stavěny sochy svatých, kteří podle církevního učení jsou ochránci zemědělců nebo zemědělské výroby.

V bývalé zahradě proti sobotecké škole (dnes hřiště) stávala hezká socha sv.Isidora, patrona rolníků a zahradníků. V těchto místech býval morový hřbitov zřízený v roce 1680. Bylo to místo odlehlé od kostela i od městských domů. Kdy byla socha zřízena, to se dosud neví, snad na návrh některého z děkanů či kaplanů byla na místo, kde byli pohřbeni většinou zemědělci, postavena právě socha ochránce rolníků. Hřbitov byl užíván i při dalších epidemiích. Později socha v zahradě vadila a byla přenesena do městského sadu za jatkami směrem ke Spyšové. Někdy v roce 1919 neznámí pachatelé úmyslně sochu poškodili, urazili jí hlavu a otloukli ji. Zbývající torzo svědčí, že jde o umělecky hodnotné dílo.

Další socha sv.Isidora je na návrší při silnici mezi Horním Bousovem a Dobšínem. Socha je zachovalá, trpí však postupným poškozováním povětrnostními vlivy. Jde rovněž o umělecky cenné dílo.

Při vchodu na mladějovský hřbitov je socha sv.Jiljí, ochránce před dobytčím morem, která též zasluhuje pozornost a ochranu.

V Domousnicích je socha dalšího ochránce zemědělské výroby, sv.Vendelína, s hezkým veršováním:

Ať dobytek nevyhyne,
vypros svatý Vendelíne,
by netlačil tento statek
více pastvy nedostatek.

Nesmíme zapomenout ani na sochu sv.Donáta u semtinského dvora z roku 1740. Velmi pěkná socha světce s pravíci vztyčenou západním směrem, k Dobšínu (deště většinou přicházejí od západu). Z nápisu na podstavci "Svatý Donáte, ochranuj nás proti zlému povětří" zjistíme, že jde o světce, který ochranuje před vichřicemi a jinými pohromami. Na soše je patrný pozdější restaurátorský zásah, neodborně opravená levá ruka, která neodpovídá ostatním tělesným proporcím. Spodní část sochy je poškozována vlivem přírodních podmínek, proto je stažena obručí. Potřebuje opravu, aby se zamezilo dalšímu chátrání.

Tragický skon mladého studenta Vincence Šulce připomíná socha sv. Vincence na Samšině s reliéfem na podstavci, kde je zobrazena nehoda

(viz Jaroslav Mencl: Pověsti jičínského kraje, a Věstník sobotecký z roku 1941, kde je vylíčení tragické události podle archivních pramenů)

Hodnotná je socha sv. Anny v Sobotce u Klimšů z r. 1747 (postavená na paměť utišení velkého požáru města - stejně jako sousoší na náměstí).

Ze zemských patronů z barokní doby je zastoupen sv. Vojtěch jednou sochou (na sousoší na soboteckém náměstí) a sv. Václav dvěma sochami. Jedna je opět na sousoší na náměstí, druhá pod hradem Kostí, v zahradě u hráze Černého rybníka. Je z r. 1740 se zajímavým nápisem: "Od panování kacířů vysvobod nás!" Tato slova nemůžeme chápat výlučně jako projev náboženské nesnášenlivosti. Socha byla postavena v době zvýšeného politického napětí, před chystaným pruským vpádem do Čech a nápis na podstavci má spíše význam balbínovské prosby o ochranu proti rozpínavému pruskému luteránskému státu.

Dále jsou na Sobotecku dvě barokní sochy sv. Prokopa, jedna na soboteckém sousoší, druhá na skále v Prokopském údolí mezi Libošovicemi a Podkostí. V uměleckém pojetí obou barokních soch je pronikavý rozdíl. Prokop na soboteckém náměstí je vážný, vítězný světec. Důstojná postava pevně drží na řetěze spoutaného pokořeného ďábla. Naproti tomu Prokop v Prokopském údolí je v nejprudším boji se satanem. Mužný světec s křížem v pravici sráží k zemi vzpínajícího se pekelného netvora. Jde snad o nejcennější barokní sochu umístěnou v terénu na Sobotecku. Díky obtížnému přístupu je socha zachovalá a výtvarně ani fotograficky snad dosud nebyla zachycena.

Socha sv. Prokopa na libošovické návsi je z mnohem pozdější doby a nedostihuje hodnotu předcházející sochy.

Ze soch zemských patronů je nejvíce soch Jana Nepomuckého. Kromě sochy na soboteckém náměstí je velmi zajímavá socha v Sobotce na Novém Městě před Puchmajerovými. Má neobvyklé pojetí: klečící světec se klaní obrazu Panny Marie.

Socha z roku 1789 stojí proti hostinci na Syrovandě. A přímo pod Semtinskou lípou je stará svatojanská socha z r. 1752, opět dílo kosmonoského Martina Jelínka. Neméně stará socha stojí v prvním hradním nádvoří na Kostí.

Méně známé a také méně hodnotné jsou svatojanské sochy na skále u nebakovského mlýna z roku 1740 a dále u rybníka v Německých dolech u Mladějova. Tato poslední je těžce poškozena a rovněž tak socha sv. Jana při vstupu do Libošovic směrem od Kostí.

Nelze přehlédnouti sochu Jana Nepomuckého v Sobotce u vchodu na kostelní věž. Stávala dříve na mostě u soboteckého špitálu. Je z roku 1856, vytesal ji pražský sochař Wildt podle návrhu Josefa Mánesa. Také tato socha byla po první světové válce dvakrát úmyslně poškozena.

Z dalších soch byla v soboteckém museu na Humprechtě před dvaceti lety uložena socha Panny Marie, podle původního umístění nazývaná Bořenovská.

Z pozdějších soch zasluhuje pozornost socha sv. Trojice na návsi ve Vesci z roku 1831. Když se budete po této soše dotazovat, možná, že nedostanete uspokojivou odpověď. Řeknete-li však, že hledáte vousatou svatou Starostu, okamžitě dostanete informaci. Na podstavci sochy je vytesán výjev znázorňující ukřižování sv. Starosty, dcery krále portugalského. Lidový umělec zde s uměleckým vkusem zpodobnil umírající světici, které před smrtí věrný služebník hraje na housle.

Při návštěvě Karla Čapka v Sobotce ho upozornil Fráňa Šrámek při výletu na Kost na tuto zvláštnost a Karlu Čapkovi se reliéf velmi líbil.

Na Sobotecku je ještě celá řada různých soch, božích muk, kapliček a

křížků, např. díla tatobitského sochaře Zemana, libošovického kameníka Havlíka a jiných. Bez nich si náš kraj neumíme představit.

V roce 1866 se přehnala krajem válka. Padlým vojákům byly postaveny pomníky na Mužském, za Kostí a mnoho jich je směrem k Jičínu.

Po první světové válce přibýly pomníky obětem války téměř ve všech obcích Sobotecka (Sobotka, Osek, Nepřívěc atd) se jmény padlých rodáků a občanů. Po přečtení jmen na těchto pomnicích si teprve uvědomíme, jak velké ztráty mladých lidí utrpělo Sobotecko a jaké ztráty měl zejména jičínský 11. pěší zeměbranceký pluk, který se doplnoval mužstvem z našeho okresu. Ztráty pluku na srbské, haličské i italské frontě byly obrovské.

Po druhé světové válce byly postaveny další pomníky obětem této války. V Sobotce stojí Hlavatého pomník Rudoařmejců, dále je památník v Dobšicích, u Pyrámu za Horním Bousovem a další.

V závěru článku je možno říci, že údržbě a ochraně soch, zejména umělecky nejcennějších z období baroka, je věnována malá péče. Když již nelze nejcennější a nejohroženější sochy (případně torza) bezpečně uložit - samozřejmě na Sobotecku, je možno poměrně malým nákladem pořídit fotografickou a jinou dokumentaci jejich stavu.

Tyto památky chátrají vlivem povětrnosti, často jsou úmyslně poškozovány nerozumnými lidmi, hlavně mládeží. Zničení i jediné z těchto soch a pomníků, které po několik generací jsou ozdobou našeho kraje, znamená ochuzení Sobotecka o nenahraditelnou uměleckou hodnotu.

Gustav Baumhaier

KŘÍDOVÝ ÚTVAR NA SOBOTECKU

Největší díl Sobotecka vyplňuje Markvartická vysočina. Zaujímá krajinu od Sobotky a Dolního Bousova k jihu a přechází do okresů sousedních až ke Střevači a Domousnicům. Údolí od Příchvoje ke Střevači odděluje ji od Velíšského hřbetu na Jičínsku, Domousnická průrva, již probíhá dráha z Libáně do Dolního Bousova, dělí ji od Chlomeckého hřbetu na Boleslavsku. Pokračováním za touto průrvou jsou dva hřbety, Křížánek a Dobrava Voda. Prvý hřbet končí Hladoměří /371 m nad mořem/, druhý Kopaninou /372 m/, obojí již na Libánsku.

Nejvyšší polohy Markvartické vysočiny pokryty jsou značnými vrstvami žluté diluviální hlíny. Tato vzhledem k hlínám jiných částí křídového útvaru Čech jest dosti písčité a méně úrodná. Diluviální hlíny naše vznikly zvětřáním pískovců souvrství Xc, jimž chybí vápenec. Proto jsou na vápno chudé a musí jim být dodáváno sámou z cukrovarů a přihnojováním vápenatými hnojivy. Takové hlíny jsou kol Skuřiny, Mrkvojed a Markvartic. Činí vrstvy dosti silné a dosahují na severní straně od Markvartic mocnosti až pěti metrů. V oblasti slínů souvrství Xd bývá hlína opět velmi dobrá, dosti vápenitá a mastná. Jest v obvodu Čakanu, severovýchodně od Markvartic.

Pod diluviální hlínou bývá uložen diluviální štěrk. Jeho bílé

křemenné kousky dosahují velikosti pěsti. V severní části Markvartic-
ké vysočiny, zvláště mezi Markvarticemi a Sobotkou, dosahuje štěrku
značné mocnosti. Tak v pískovně při silnici z Markvartic do Sobotky
byly odkryty vrstvy štěrku a písku do hloubky téměř 5 metrů, ve štěr-
kovišti na Bořenovách za Sobotkou přes 3 metry. Pásmo štěrku počíná
od vrchu Čakanu /396 m n.m./ podle silnice sobotecko-libánské až před
lhotu Stankovu k rozcestí na státní silnici /kóta 360 m/. Odtud až do
Sobotky nastupuje diluviální hlína. V ní zvláště při cestě do Spyšové
nalézáme diluviální cívčváry.

V městě Sobotce pokrývá diluviální hlína spodní část souvrství Xb.
Ve studnách soboteckých i při výkopech soboteckého vodovodu byly od-
kryty tmavošedé deskovité slíny. Též vrch Humprecht, zvedající se na
sever od Sobotky, jest složen z těchto slínů, které byly v třetihorách
proraženy čedičem. Slíny jsou i tu přikryty diluviální hlínou a odkry-
ty u humprechtské obory při silnici ke Kostí.

Tyto slíny pokračují dále k Dolnímu Bousovu. Pevné desky slínu tu
byly vykopány ve studni u č.220, ale kromě četných Chondritových věté-
vek nebylo v nich zkamenělin. Zato Frič při svých bádáních našel v
místech, kde nyní stojí cukrovar, přes 30 druhů různých zkamenělin.

Slíny táhnou se dále podél silnice k Vlčímu Poli, ale na povrchu
již zvětraly v žlutavý jíl, který v okolí obce jest pokryt žlutavým
pískem.

Od Dolního Bousova ke Spařencům prozrazuje šedá jílovitá půda svůj
vznik z tmavých slínů. Sklon spařenecké rokly jsou posety balvany
kvádrového pískovce z vyšších poloh sem svalené. Nejvyšší poloha u
Spařenců jest ze žlutavých a šedých pískovců a temeno její opět je
kryto diluviální hlínou. Pod ní se rovněž nacházejí vrstvy štěrku.

Diluviální hlína pokrývá všechny pozemky od Sobotky ke Střehomí.
Vrstvy jsou tu až 4 metry mocné a pokrývají tmavošedé slíny tak jako
na Humprechtu. Podobné poměry jsou též u Ošťovic, Horního Bousova a
Přepeř.

Zvláštností jest tak zvaná Střehomská diskokace. Blížíme-li se ke
Kosteckému dolu, končí zmíněné šedavé slíny souvrství Xb při jeho ústí
a asi po třicetimetrové diskokační rozsedlině nastupují rázem pískov-
cové vrstvy souvrství Xc. Diskokační rozsedlina počíná před číslem po-
pisným 14 ve Střehomí. Vyplněna jest drobivou horninou, směsí rozměl-
něných částic obou souvrství, to jest ze slínů Xb a pískovců Xc, a kon-
čí u čísla popisného 11, které jest již na pískovci.

Kostecký důl počíná nedaleko odtud stráněmi a lesem. Jest typickým
kaňonem. Mocné skalní stěny a pilíře strmí tu svisle do výše nad po-
měrně nízkým údolním dnem a krásleny jsou lesním stromovím. Celou dál-
kou protéká Klenice a část dolu jest vyplněna lesklou hladinou Oborské-
ho rybníka, podle něhož zveme důl též Oborským údolím. Všeobecně říká
se mu však Plakánek. Směr dolu je klikatý a mění se hned od jihozápadu
k severovýchodu, nebo od jihovýchodu k severozápadu.

Typické kvádrové pískovce Kosteckého dolu náležejí souvrství Xc,
jsou žlutavé a bílé a mají tmel výhradně kaolinický. Povrch jejich jest
voštinový a vznikl větráním. Větší jamky lze pozorovati v ložných čar-
ách, podle nichž jde též sklon vrstev a pískovec snáze větrá a rozpa-
dá se. Kde vrstvy při úpatí skal větrají rychleji než nahoře, tam skal-
ní stěny vypadají, jako by byly podemlety a skalní pilíře mají podobu
obrácených homolů. Ač pískovce tohoto dolu jsou poměrně měkké, přece
běrou se ke stavbě a otevřen byl v nich velký lom na stavební kámen.

Klikaté směry hlavního dolu určují i směr postranních roklí, jichž
je několik. Největší z nich je Plakánek jako postranní důl Kosteckého
dolu (tzv. Plakánek Vesecký na rozdíl od předchozího Plakánku Střehom-
ského). Počíná za vsí Vescem, táhne se v délce 2 1/2 km a zakrývá se
přes 60 metrů hluboko do povrchu zemského. Obec vesecká lámala v něm
stavební kámen. Pískovec je tu hrubozrný, s kaolinem v bílých zrnkách.
Jsou v něm i komplexy vápnitého písku, tzv. "kvarcu". Tento je drobno-
zrný, zažloutlý a velmi pevný. V lomu se našly velké exempláře zkame-

něliny *Pinna decussata* a *Fukoidy*. Nad lomem vytvořily se usazením z vápenité vody stékající z okolních vrstev krásné a velké tvary podobné krápníkům; byly však zničeny. Dosud usazuje se vápenec ze stékajících vod na různých místech a obaluje svými krystalky zbytky větviček, mechy apod.

Ač někde kraje křídového útvaru jsou chudé na vodu (např. Bělsko a část Boleslavska), zde v oblasti Kosteckého dolu stahuje se voda do mocných dutin a vyvěrá četnými prameny na povrch. Zde, při ústí dolu, jsou prameny soboteckého vodovodu nedaleko Rašovce. Pozoruhodná je i studánka Roubenka nedaleko odsud, v níž rozsedinový pramen uvádí zrnka písčitého dna v pohyb varu podobný. Stejný jev je i v blízké tzv. Bobešově studánce.

/pokračování/

ROSTE U SOBOTKY SNĚŽENKA ?

V přírodovědecké literatuře koluje několik starších údajů o nálezech vzácných přírodnin v okolí Sobotky. Mezi ně patří i naleziště sněženky, které uvádí Čelakovský v "Prodromu květeny české", (díl IV., Praha 1881): mezi Horním Bousovem a Vobruby u Sobotky, k čemuž podotýká, že v okolí Jičina tato květina dle údajů Pospíchalových chybí. Také z Boleslavska (dle novějších publikací Č. Novotného) není žádného naleziště známo. Pokud by se tedy podařilo nález potvrdit, šlo by o významné obohacení květeny o druh v dalekém okolí chybějící. Všechno pátrání však dosud vyznělo marně. Pokud mi různí informátoři přinesli "sněženky", šlo vždy o bledule.

Čelakovský uvádí jako nálezce Fierlingera. Údaje tohoto významného přírodovědce minulého století mají však tu vadu, že je lze někdy jen velmi obtížně potvrdit. Už Zahálka roku 1905 poukazyval na to, že zka-meněliny, které ~~xxx~~ uvádí Frič /1894/ podle Fierlingerových nálezů z okolí Dolního Bousova, tam nejsou možné, a že asi došlo k záměně naleziště. Fierlinger zřejmě příliš spoléhal na svou paměť. Přesnější údaje o původu předmětů svých sbírek si asi nevedl. Zdá se to potvrzovat i jeho nález bramboříku, zachycený Čelakovským v II. díle Prodromu /1871/. Stojí tu vedle sebe dvě lokality: Vlčí Pole a Trosky. První údaj pochází od Sekery a není třeba o něm pochybovat, i když tu rostlinu tam více nikdo nenalezl. Je docela možné, že druhý nález z okolí Trosek, dodaný Fierlingerem, vznikl dodatečně tím, že si Fierlinger špatně vybavil naleziště, a že původně našel rostlinu také u Vlčího Pole, snad po upozornění Sekerově. Časté styky obou sběratelů - lékárníků jsou totiž doloženy.

Po Fierlingerově smrti byly jeho sbírky rozptýleny a tak se z bohatých sbírek tohoto českého vlastence nezachovalo téměř nic. Jen drobné údaje v literatuře dokumentují rozsáhlost jeho sběratelského díla. K.S.

František Kropáček:

Ochrana otakárka ovocného.

Zdá se být směšné chránit v naší přírodě motýly. A přece je tomu tak. Vyhláškou Ministerstva školství a kultury ze dne 13. července 1965 patří do seznamu chráněných druhů živočichů i otakárce. Na Sobotecku přicházejí v úvahu dva druhy: otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*) a otakárek fenyklový (*Papilio machaon*). Ve svém příspěvku se tentokrát zmiňuji o jednom z nich - o otakárku ovocném.

Motýla zastihneme v květnu a v červnu často kolem květů šeříku, kaliny, hlohu a jasmínu a rád též ve společnosti baboček saje nektar z květů jetele.

Housenka žije na trnce, hlohu a jeřábu. Trnek kultivací krajiny již

značně ubylo a tak posledním azylem otakárka ovocného zůstávají keře jeřábu. A tu jsme svědky toho, že lesní správy považují jeřáb za ple-
vel a při probírkách ho vysekávají. Tím se stává, že otakárek ovocný
ničením jeho biotopu z naší krajiny mizí. Nezachrání ho ani zákon,
když lesní závody budou i nadále porosty jeřábu vysekávat.

Na Sobotecku se tento druh vyskytuje v okolí Mladějova, Rovně, Sté-
blovic, Libošovic a Dobšína a viděl jsem ho létat i v polesí markvar-
tickém. Můžeme ho spatřit v celých rojích i na kopcích u Střelče.
Dříve byl hojný též v Prachovských skalách. Změnou biotopu se nyní
nevyskytuje ani na uvedených lokalitách hojně a zvláště v některých
letech je velmi vzácný.

Obracím se tedy na lesní závody Sobotecka a okolí, aby chránily
porosty jeřábu, vždyť jejich plody jsou též vítanou potravou ptactva.
Tím bude zachráněn i otakárek ovocný, který je pravým klenotem naší
přírody.

O otakárkovi fenyklovém napíši jindy.

F I L M O Č E S K É M R Á J I

18.února 1966 byla v kině Svět v Jičíně předpremiéra nového propa-
gačního filmu Český ráj.

Od Turnova přes Sobotku až k Jičínu předvádí film v jásavých bar-
vách nádheru našeho kraje - jeho kopce, intimní údolí, roztoulané le-
sy, bizariéru skal a v nich jako drahokamy památky lidských generací:
působivé lidové stavby, honosné zámky a hrady, ojíněné tajemstvím minu-
losti. Granátové práce turnovských zlatníků se tu objeví a pak nádher-
ná gotická sobotecká monstrance a další interiérové záběry ze sbírek
gotického umění na Kostí.

Hluboké dojmy skýtají letecké pohledy na lidská sídla, na vesnice
a města (zvláště snímky Kostí, Humprechtu a Trosek). Objeví se tu i
místa klidu a odpočinku ve stanových táborech, v osvěžující vodě ryb-
níků a sluncem vyhřátých písečných pláží.

Slova doprovázející vizuelní pásmo obrazů jsou v souladu s květy
luk, šepotem lesů a s ozvěnou skal právě tak, jako jemné hudební pod-
malování.

Film je prací nadšeného kolektivu a má vhodnou délku jako propagač-
ní vložka k filmovým programům. Je zhotoven v několika cizojazyčných
verzích, dokonce i ve španělštině a portugalské. Půjde do celého
světa a všude bude ukazovat divuplnou krásu našeho kraje a zvátí k
návštěvě Československa.

Jaroslav Mencl

P.S.redakce:

Na úspěchu realizace tohoto filmu se nemalou měrou podílejí i kra-
joví poradci, spisovatel Jan Knob, prof.Jaroslav Mencl a Dr.Jiří Solc.

Připomínáme všem čtenářům, kteří se chtějí zúčastnit IV.ročníku
literární soutěže Šrámkova Sobotka, že soutěžní práce musí být o-
deslány do 15.dubna 1966 na adresu ONV Jičín - odbor školství a
kultury. Podmínky jsme otiskli v loňském listopadovém čísle.

P O Z D R A V . . .

V neděli 27. února vysílal Československý rozhlas pořad k 65. narozeninám skromného a dobrého člověka, překladatele O.F. Bablera. V příliš krátkém čase nemohl autor pořadu Ant. Přidal vzpomenout celého díla jubilantova a proto se soustředil na jeho práci nejvýznamnější - na překlad Dantovy Božské komedie. Ale i my jsme vděční O.F. Bablerovi za překlady veršů Fráni Šrámka do němčiny a blahopřejeme mu k životnímu jubileu.

Ve zmíněném pořadu nás zaujela slova básníka Kundery, adresovaná O.F. Bablerovi. Vzpomněl na kouzlo jubilantovy osobnosti, na jeho skromnost, úžasnou pracovitost, milý vztah k lidem a zvláště na skutečnost, že Bablerovo dílo vzniká na venkovské samotě, vzdálené od většího města s vědeckými ústavami a knihovnami. Přesto jeho dílo zdaleka není uzavřeno a z jubilantových vlastních slov jsme cítili jeho životní optimismus a chuť do další tvořivé práce.

Přejeme tedy i my O.F. Bablerovi a s ním všem duchem mladým šedesátníkům, sedmdesátníkům, osmdesátníkům a ostatním jubilantům ještě mnoho životních úspěchů a těšíme se na další jejich díla.

D A L Š Í D V A K Ř Í Ž K Y . .

V únorovém čísle Zpravodaje jsme vzpomínali na zemřelého básníka Jana Nohu, nyní s velikou lítostí děláme křížek u jmen dalších dvou přátel Sobotky - A.M. Pišá a Rudolfa Waltra.

Antonín Matěj P í š a, jeden z nejvzdělanějších a nejchytřejších příslušníků básnické a kritické generace nastupující po první světové válce (narodil se 10.V.1902), odešel uprostřed práce. Její intenzita v posledních letech až udivovala - jako by cítil, že se musí v krátkce vymezené lhůtě vypořádat se vším, co mu leželo na srdci, říci vše, co může být užitečné následovníkům. Takovým odkazem A.M. Pišá budou jistě dva nedávno vyšlé soubory literárně kritických statí Stopami poezie a Stopami prózy, které jsou dokladem Pišova čistého a pozorného vztahu k vynikajícím zjevům naší literatury. A.M. Piša byl i oddaným a svědomitým editorem oblíbených básníků (J. Wolkra, J. Hory, J. Seiferta aj.).

Vděčíme mu také za krásné vydání Šrámkovy poezie v knize "Splav a jiné básně" /SNKL Praha 1963/, k níž pořídil velmi podrobné a spolehlivé vydavatelské poznámky a vysvětlivky. Právě v době, kdy Piša připravoval toto vydání a ve zdejšímu Archivu Fráni Šrámka studoval rukopisy a jiný materiál, měli jsme příležitost poznat nejen znamenitého znalce vydávaného autora (Šrámkovi věnoval studie ve své knize Soudy, boje a výzvy z r.1922 a v Knížce o Šrámkovi z r.1927) a kriticky přísného, ba až puntičkářsky svědomitého vykladače a komentátora, ale především nevšedního člověka. Byl dětsky prostý, nadmíru skromný a přes obtíže, které mu působila choroba, živý, vtipný a veselý. Rád potom vzpomínal na pobyt v Sobotce, na to, jak se svou chotí putoval v Šrámkových stopách Plakánkem, jak poseděl u Roubenky a jak se osvěžil v tichu pleskotského údolí. "Pořád mám ty někdejší chvíle ve Vašich nešťakale utěšených končinách svítí ve vzpomínkách a hřejí", psal ještě v červnu 1965. S A.M. Pišou bylo milo pobývat a je teskně se s ním loučit.

Stejně nadšeným přítelem našeho kraje byl vynikající brněnský herec a recitátor Rudolf W a l t e r . Proto se upřímně těšil, že se sem opět podívá o IX. Šrámkově Sobotce, a želel toho, že mu nemoc návštěvu nedovolila. Jako odškodné věnoval Šrámkovu archivní nahrávku svého "Raportu" a "Hospody". Sliboval, že pošle ještě celé své šrámkovské pásmo, které často přednášel, a že se u nás objeví, až se pracovně uvolní. To bylo na podzim 1965 - a na samém prahu letošního jara smrt škrtla jeho plány k lítosti všech, kdo poznali tohoto skromného umělce. V.H.

ALEXANDER R O T T A

sobotecký rodák, podplukovník v.v., zemřel dne 3. února 1966 ve věku 76 let v Brandýse nad Labem.

Po sobotecké měšťance studoval na vyšší lesnické škole v Písku, byl "lesnickým mládencem", jak se říkávalo, na "panském" v Orlických horách; než potom skončil svůj jihlavský jednoročácký vojenský rok, pohltila jej první světová vojna. Brzy po vyhlášení války Itálií byl zajat u Monfalcone, vstoupil do tvořícího se našeho zahraničního vojska a s 33. střeleckým plukem se zúčastnil osvobozovacích bojů proti Rakousku. Vrátil se jako legionářský nadporučík, záhy byl povýšen na kapitána a zůstal už vojenskému povolání věren; nepřestal však být aspon vášnivým milencem myslivosti. V různých vojenských funkcích sloužil postupně v Chebu, Znojmě, posléze v Mukačevu a v Chustu, kde jej zastihla okupace. Při likvidaci branné moci okupanty požádal v r. 1939 o penzionování a usadil se v Brandýse n/Labem, kde aspon zčásti se mohl vrátit k svému zamilovanému lesnictví.

Letopisy soboteckého ochotnického divadla vzpomínají na tohoto vytrvalého oblíbence kostýmních her jako na dovedného, upotřebitelného ochotnického herce let 1908 - 1911, jevištně talentovaného po obou rodičích. Už jen nejstarší Sobotečtí mohou ještě vzpomenout na pěknou jeho šarži muzikanta Zimy v Jiráskově Lucerně, v níž dávadelně začínal, na jeho úředníka Rosičku v Svobodově dramatu Olga Rubešová, na právního zástupce Crisbyho v triviální komedii Wildeově Na čem záleží, na pana Soyella v Moliérově komedii Tartuffe, na věrného purkrabího Ješka z Vartenberka ve Vrchlického Noci na Karlštejně a snad i na jiné role. Nejúspěšnějším jeho výkonem byla nesnadná role svůdnického prince Berdiho ve Wildeově jednoaktovce Florencká tragedie, kde se svými přáteli Josefem Tkalců a Miladou Kuchařovou vytvořili výborně sehranou a herecky výraznou jevištní trojici, pohybující se nad obvyklou ochotnickou úrovní.

Na Sobotku vzpomínal rád a často, jako všichni, kteří tu prožili mládí. Již nemocný svěřoval se svému příbuznému, jak rád by dožíval své stáří v Sobotce, jak rád by se v milá místa vrátil...

D O P L Ň K Y K E Č L Á N K Ů M Z Š S 1 9 6 5 .

Ke článku Radko Volfa "Mé dojmy z Finska" - ZŠS č.10/1965:

Jedním z prvních rodáků ze Sobotcka, kteří navštívili Finsko, byl František Halbých z Nepřívěce, v širokém okolí známý pod jménem "strejda Halbýchů". Poutavě vyprávěl, jak ho Jindřich Maštálka vyslal do Finska nakupovat pro dolnobousovskou ovocnárnu borůvky. Nechtělo se strejdovi, i když znal německy, do země, jejíž řeč neznal. Po ujištění, aby se nestaral, jak se dorozumí, že je vše zařízeno, jel do Berlína. Tam již na něho čekal tlumočník a strejda se s ním přeplavil do Finska. Nakupoval pak borůvky na vagony. Po návratu dovedl o svých dojmech z cesty i z Finska zajímavě vyprávět.

Ke článku K. Bílka "Soupis časopisů Sobotcka" - ZŠS č.9/1965:

V Lažanově tiskárně bylo vytištěno první a zároveň poslední číslo časopisu vydávaného bývalým policejním zaměstnancem Vagnerem z Jablonce n/N. Bylo to před více než 30 lety. Jméno časopisu mi již není známo, byl to podle všeho nějaký reformátorský časopis. Vytisknuto bylo asi jen málo výtisků, v Sobotce podle všeho nezískal ani jednoho odběratele. Snad byl celý náklad zaslán na Jablonecko. Jméno časopisu bylo vedeno - pokud vím - ve starém telefonním seznamu u čísla Lažanovy tiskárny. Domnívám se, že se zachoval pouze jediný výtisk, a to v cenzurním oddělení bývalého Okresního úřadu v Jičíně.

Ke článku o Leopoldu Lažanovi - ZŠS č.12/1965:

Jak pronikla dobrá knihtiskařská práce Leopolda Lažana na Ostravsko a Opavsko? V ostravském Moravsko-slezském deníku vycházela na pokračování povídka Jaroslava Šulce "Hnědka, příběh koně". Děj této povídky začíná v Sobotce, v březenské zemědělské usedlosti Josefa Mencla. Povídka měla na Ostravsku úspěch, autor získal literární cenu a došlo ke knižnímu vydání. Tisk byl svěřen Leopoldu Lažanovi.

Tisk, vyobrazení, celková úprava, vše bylo tak pečlivě provedeno, že Lažanova tiskárna se stala známou na Moravě a získala tam další zakázky.

L.Lažan prováděl tisk knih obyčejně o prázdninách, kdy bylo v tiskárně méně práce. V těsné spolupráci s autorem knihy prováděl tisk, úpravu, ochotně vyhověl požadovaným změnám, dlouho zkoušel, jak dopadne barevné vyobrazení. Po prázdninách se pak na knižním trhu objevovala obyčejně jedna, někdy i dvě nové knihy z Lažanovy tiskárny.

Korektury všech knih z Ostravska prováděl a s Leopoldem Lažanem na nich spolupracoval spisovatel Jaroslav Šulc.

V.Š.

Připomínka čtenáře:

Po upozornění ve Zpravodaji jsem si koupil a pečlivě přečetl obě knížky M.Ivanova, Historie skoro detektivní a Modrá ozvěna. Příběhy z našeho kraje, které jsou tam obsaženy, by byly skutečně četbou napínavou, kdyby jejich obsah nebyl čtenáři znám z děl jiných autorů. Vezměme si například příběh o krásném zánku. Vždyť jeho problém řešil zcela shodně už za války prof.Jar.Mencl a jeho pojetí se mi zdá být daleko přijatelnější. Píše totiž, že milostná zápletka, předcházející jičínskému výbuchu, žila v době vzniku písně už jen v podvědomí kraje. Roubovat tuto selankovitou písničku, která snad v 18.století byla tím, čemu dnes říkáme ošklivě šlágr, přímo na událost o sto let starší, je při nejmenším nerespekt. Kolik jen bylo takových milostných příběhů v historii kraje, kolik jich koluje v literatuře! Měli by nám k tomu něco napsat národopisci a hudebníci z řad čtenářů. Jistě by to bylo téma zajímavé.

S.

L i t e r á r n í   z e   S o b o t e c k a

- Časopis G-66 č.3 oznamuje, že vyjde nová dlouhohrající deska s básněmi Šrámkova Splavu. Recitují Zd.Štěpánek, G.Vránová a J.Šmíd.
- V Zemědělských novinách 12.II.vzpomíná Jarmila Kronbauerová, jak účinkovala v různých inscenacích Šrámkova Léta.
- Na program X.Šrámkovy Sobotky upozorňuje Lidová demokracie 15.II.
- V časopise Socialistické soudnictví 1/66 se Dr.V.Mandák v článku Více péče jazykové kultuře před soudy zminuje obsáhle o lonské IX. Šrámkově Sobotce a jejím významu.
- V Lidové demokracii 13.II. je článek o vztahu Paula Claudela k Československému ráji, který navštívil roku 1911 na pozvání Zd.Braunerové.
- Dějiny a současnost č.2/66 reprodukuje obraz Václava Špály "Duha".
- O novém programu Edvarda Pergnera "Sedmilhář" v pražském Luxoru píše Mladá fronta 16.II.
- Ve Zdravotnických novinách 19.I. je článek o instruktáži Dr.A.Kafky proti úrazům v zemědělství, která byla v Libošovicích koncem r.1965.
- Československá pediatrie č.2/66 přináší zamyšlení školního lékaře Dr.Jiřího Filsaka nad VIII.uherskobrodskými dny Komenského.
- Fotografie Semtinské lípy otiskl Československý svět 3.II.
- Rudé právo 15.II.otisklo odpověď na kritiku nehospodárného převážení sklářských písků ze Střelče nákladními auty, kterou RP uveřejnilo 2.XII.1965.
- V Životě Budovcovy župy č.3/66 píše ing.V.Truhlář o úmrtí Václava Helikara a o historii podkostecké hospody.

- Obsáhlý článek o vlastivědné práci malíře Karla Kinského z Turnova přináší Rozvoj č.6/66. V jeho dalším čísle najdeme článek o návštěvě Svatopluka Čecha v Českém ráji.
- Únorový Bousovák je opět velmi zajímavý, přináší hlavně zprávy o současném životě na Bousovsku. Nelíbí se nám však, že uveřejňováním vět typu "Sobotáci, vy přtáci, kam se na nás hrabete..." opět rozdmychává řevnivost mezi oběma městy.
- Velmi pěkné je únorové číslo Domousnického Zpravodaje, v pořadí 6. Zveřejňuje mnoho zajímavostí o životě Domousnic, z práce MNV, OB, organizací atd. Rozsahem skromný, ale dobře dělaný časopis je zrcadlem obce, která se v poslední době může pochlubit mnoha úspěchy.
- Pochoden otiskla 22.II.hezkou fotografií Kostí, 19.II.článek ke 120. výročí narození vydavatele Šolcových Prvosenek Ladislava Quise a 13. II. diskusní příspěvek Jana Boudyše (ke článku Život je obnošená vesta). V témž čísle píše Josef Rodr v článku Seznam výletů na mě-
síc i o Humprechtovi Černínovi z Chudenic.
- Únorová čísla Předvoje přináší m.j.pokračování seriálu O.Rajmana Rebelanti o Rakově r.1920, dva články o náboru do zemědělství v sobotecké ZDS, rozhovor o práci MV KSC v Sobotce, vzpomínku na J.L. Turnovského, článek Dr.M.Kařkové o čistotě Sobotky a Dr.J.Filsaka "Opět vzorem", program přednáškového cyklu o Sobotecku, dále zprávy o přípravách na X.SS, o opravách hotelu Pošta, o novém filmu z Českého ráje, o 10 letech sobotecké EVZ, o závazcích sobotecké Fruty a VZ z Libošovic a Mladějova ke XIII.sjezdu KSC atd.

V nové knize Klubu přátel poezie "Písňe a lamentace", věnované H. Heinemu, je i Šrámkova básen "Příběh".

S O B O T E C K Á V Š E H O C H U Ť

Československý rozhlas vysílal 28.února pásmo Jiřího Škuby "Stříbrný vítr", v němž autor na konfrontaci Šrámkova Jana Rátkina s dnešními mladými lidmi ukazoval jiný postoj mládeže k světu a jiné formy dnešního romantismu.

Poslední březnovou sobotu a neděli uvidíme v soboteckém kinu nový český film Zločin v dívčí škole. Jedna z jeho povídek, Smrt na jehle, byla natáčena v našem kraji - v Prachovských skalách, v Hrdonovicích atd.

24.února se konala v sále St.spořitelny v Sobotce oslava 18.výročí únorových událostí. Krátký projev přednesl předseda MNV s.František Hejn. Kulturním pořadem obohatili večer sobotečtí pionýři. Zúčastnilo se na 150 občanů.

21.února hovořil v reportáži Československého rozhlasu z mistrovství světa v klasických lyžařských disciplínách z norského Oslo Jaroslav Suchánek.

Hezkou pozvánku na svou výroční schůzi 25.II. rozesílalo sobotecké JZD Nástup. Na její první stránce byla kresba Humprechta.

Fotbalisté Sokola Sobotka sehráli své první letošní přátelské utkání na hřišti Sokola Kněžmost v neděli 27.II., a zvítězili tam 7:2. J.Vrána dal 3 branky, Jiří Nggman 2, po L připojili Z.Fiala a V.Hamrámí.

27.února byl již letos poprvé otevřen zámek Humprecht.

Kulturní kalendář jednou větou: 1.III.1951 zemřel v Praze autor "Tři humprechtských znělek", hudební skladatel Josef Straka. 3.III.1951 zemřel odb.spisovatel Dr.František Kraus, redák z Plhova. 5.III.1881 se narodil v Sobotce rektor brněnské techniky Rudolf Vondráček. 5.III.1906 se narodil historik Dr.Josef Nožička, autor článku o prvním soboteckém ševcovském družstvu. 8.III.1946 zemřel prof. Jan Voborník, vydavatel spisů Fr.V.Jeřábka a autor jeho životopisu. 14.III.1861 byli František Palacký a František Lad.Rieger jmenováni čestnými měšťany soboteckými. 16.III.1866 se v Sobotce narodil odb.spisovatel Jan Trávníček. 16.III.1886 se narodil v Jičíně režisér Vojta Novák. 17.III.1836 se narodil v Sobotce Josef Svoboda ml., účastník protirakouských táborů a pozdější sobotecký purkmistr. 22.III.1506 dostala Sobotka od Vladislava II.právo vybírat clo. 30.III.1951 bylo likvidováno Jeřábkovo družstvo.

Sobotečtí jubilanti: 80 let se dožívá 17.III.Antonín Linka. 75 let se dožívají Rážena Jirčáková z Čálovie (13.3.) a Božena Dědková (31.III.). 70 let oslaví Josef Horčík (15.III.) a Františka Hofmanová (30.III.). 65 let se dožívají Bedřich Krsek (11.III.), František Pražák (12.III.) a Josef Procházka (24.III.). Všem přejeme mnoho zdraví!

Sňatky: 19.II.byli oddáni na MNV v Sobotce Petr Hendrych a Hana Barešová z Plhova, v Praze Nuslích Josef Nováček a Marie Svoboda a v Mladé Boleslavi Jaroslav Stránský a Miloslava Víková z Dobšic. 26.II.slavili v Praze sňatek Tamara Kafková ze Sobotky a Dr.Konrad Balder Schäuuffelen z Frankfurtu n/M. 12.III.byli oddáni na Hrubé Skále Josef Kupec a Danuše Havlíková ze Sobotky. 19.III.byli na MNV v Sobotce oddáni Josef Bohunovský a Blažena Cermanová z Hrdonovic. 26.III.byli na MNV v Sobotce oddáni Jan Kopecký a Jana Knobová ze Sobotky. Blahopřejeme!

Úmrtí: 10.II.zemřela v Sobotce Pavla Roubalová ve věku 89 let. 13.II.zemřel Josef Janů z Rovně ve věku 58 let. 2.III.zemřela Marie Havelková z Netolice ve věku 66 let. 3.III.zemřel Jan Kocourek ze Zajakur ve věku 57 let. 7.III.zemřel Jaroslav Knob z Blat ve věku 62 let. 4.III.zemřel František Vehle z Mladějova ve věku 86 let.

Oprava: v čísle 2/66 Zpravodaje ŠS má být na straně 11, řádek 30: místo Josef Bureš správně Josef Boudyš.

Zpravodaj Šrámkovy Sobotky. Řídí red.rada, odp.redaktor K.Bílek. Kresby Dr.Al.Kafka. Adresa: Zpravodaj ŠS, Osvětová beseda Sobotka Rozanožuje: Středočeské tiskárny n.p., provoz 208 Mladá Boleslav. Povoleno OSK ONV Jičín číslo N-04 - 61276. Vychází nepravidelně, cca jednou měsíčně. Uzávěrka tohoto čísla byla 8.března 1966.